

*Жолдошбаева Ы.К.,
педагогика илимдеринин кандидаты, доцент,
Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университети,
Кыргыз Республикасы, Жалал-Абад шаары*

*Насипова А.Ш.,
Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университети,
окутуучу,
Кыргыз Республикасы, Жалал-Абад шаары*

ОКУТУУНУН АЙРЫМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ТАЛДОО

*Жолдошбаева Ы.К.,
кандидат педагогических наук, доцент,
Жалал-Абадский государственный университет имени Б. Осмонова,
Кыргызская Республика, город Жалал-Абад*

*Насипова А.Ш.
преподаватель,
Жалал-Абадский государственный университет имени Б. Осмонова,
Кыргызская Республика, город Жалал-Абад*

АНАЛИЗ НЕКОТОРЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ

*Zholdoshbaeva Y.K.,
candidate of pedagogical Sciences, docent,
Jalal-Abad State University named after B. Osmonov,
Kyrgyz Republic, Jalal-Abad city*

*Nasipova A.Sh.,
Teacher,
Jalal-Abad State University named after B. Osmonov,
Kyrgyz Republic, Jalal-Abad city*

ANALYSIS OF SOME LEARNING TECHNOLOGIES

Аннотация: Бул макалада окутуунун кээ бир технологияларына бир аз болсо да токтоло кеткенбиз. Интернет ааламынын жашообузда орун алышы билим алууда да өз таасирин тийгизди. Окутуунун түрдүү технологияларын иштеп чыгуу жана жайылтуу бүтүндөй билим берүү процес-
сине бир кыйла маанилүү таасирин тийгизүүсү жөнүндө баяндайт.

Аннотация: В этой статье мы остановились на некоторых технологиях обучения. Присутствие Интернета в нашей жизни также повлияло на наше образование. Объясняет, что разработка и

внедрение различных технологий обучения оказывают значительное влияние на учебный процесс в целом.

***Annotation:** In this article, we have focused on some of the learning technologies. The presence of the Internet in our lives has also influenced our education. Explains that the development and implementation of various teaching technologies have a significant impact on the educational process as a whole.*

***Түйүндүү сөздөр:** педагогикалык ишмердүүлүк, тажрыйба, инновация, интерактивдүү, технология, педагогикалык технология, билим берүүнүн технологиясы, методика.*

***Ключевые слова:** педагогическое сотрудничество, практика, инновация, интерактивность, технология, педагогическая технология, технология образования, методика.*

***Key words:** pedagogical cooperation, practice, innovation, interactivity, technology, pedagogical technology, educational technology, methodology.*

“Технология” терминин алгач педагогика илимине колдонууда ал “окутуу” терминине байланып, окутуунун технологиясы деп гана түшүндүрүлгөн. Кийин тереңирээк изилдөө жүргүзүүнүн натыйжасында бул түшүнүк бир топ өзгөрүүлөргө дуушар болгон. Азыркы учурда педагогикада “педагогикалык технология”, “билим берүүнүн технологиясы” жана “окутуунун технологиясы” деген түшүнүктөр бири-биринен айырмаланып айтылат.

Көп учурда “технология” деген терминди “методика” деген термин менен бир мааниде карашат, бирок булардын айырмасын кеңири карашкан авторлор: И.Б. Бекбоев, А. Алимбеков [1,5-6.]. Алардын айтымы боюнча “технологияда” окуу процессинин субъектиси “колдонгонду билет”, айтып бере алат” деген түшүнүккө ээ болгондугу азыркы

мезгилдеги талаптанган компетенцияларынын мазмунуна шайкеш келет деген ойдобуз, башкача айтсак, компетенттүүлүктүн парадигмасына жакындыгы менен айырмаланат.

Окутуунун технологияларын изилдеген окумуштуулар И.Б. Бекбоев, А. Алимбеков [1, 28-6].

“Окутуу технология” түшүнүгүндө бир нече көз караш орун алганын байкоого болот.

Биринчи көз карашка басым койгон окумуштуулар педагогикалык технологияны каражат катары карашат, б.а. педагогикалык технология – бул окутуу процесси үчүн методикалык инструментарийлерди, аппаратураларды, окуу жабдыктарын даярдоо жана колдонуу.

Экинчи көз карашты бекемдеген окумуштуулар И.Б. Бекбоев, А. Алимбеков [1, 28-6], ж.б. Алардын ойлору боюнча педагогикалык технология – бул педагогикалык процесстин катышуучуларынын системалык өз ара аракеттенүүсүнө, аныкталган алгоритмге, программага негизделген коммуникациянын процесси (ыкма, модель, окуу милдеттерин аткаруунун техникасы).

Үчүнчү көз карашты бекемдеген окумуштуулар педагогикалык технологияны социалдык, башкаруучу жана табигый илимдерге таянган кеңири билимдердин областы деп түшүнүшөт. Мындай ой пикирде В.В. Гузеев [3, 9-10-66] болушууда.

Төртүнчү көз карашты бекемдеген окумуштуулар Г.К. Селевко [6, 29-32-6] ж.б. педагогикалык технологияны көп кырдуу процесс деп эсептешет.

Активдүү окутуу технологиялары компетенттүүлүк парадигмасына ылайык болуп азыркы мезгилде кеңири колдонууда. А.А. Вербицкий ЖОЖлардагы активдүү окутуу технологияларга өтө жогору маани берип, “аларды туура колдонсо, окуу маалы-

маттар жеке инсандык билимдерге айланат” – деп белгилеген [2, 12-18-бб].

Активдүү окутуу технологиялары төмөнкүдөй белгилери менен айырмаланышат:

- студенттердин жүрүм-турумдарынын жана ой жүгүртүүлөрүнүн активдештирилиши;
- студенттердин бири-бири менен же мугалим менен сөзсүз түрдөз ара иш аракетте болушу;
- студенттердин окуу процессине тартылуу деңгээлинин жогорулугу (студенттин активдүүлүгү мугалимдин активдүүлүгү менен салыштырмалуу);
- студенттердин жетишүүсүн жана материалды толук өздөштүрүүсүн этап боюнча баалоого өбөлгөлөрдүн болушу;
- сабактардын мотивациялык, эмоциялык жана чыгармачылык мүнөздөгү деңгээлинин жогорулугу;
- материалды максималдуу түрдө кыска мөөнөттө өздөштүрүүгө багыттуулугу.

Модулдук окутуунун технологиясы. Акыркы жылдары жогорку кесиптик окуу мекемелеринде студенттердин окуу ишмердүүлүгүн активдештирүү, окуу материалын жеңил өздөштүрүүгө жетишүү, алардын ишмердүүлүгүн шыктандыруучу таасирлерди берүү, студенттердин чыгармачылыгынын өсүшүнө шарттарды түзүү деген маанилүү маселелерге өтө зор көңүл бурула баштады.

Мындай иш аракеттердин арасында педагогика багытында окуган студенттердин лингводидактикалык компетенттүүлүгүн калыптандыруусун уюштурууга арналган технологиянын катарына модулдук технологияны кошууга болот. Модулдук окутуунун технологиясынын максаты – өзүнчө жана көз карандысыз модулдар аркылуу студенттердин жекече кызыгууларын жана таанып билүү мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен ар кандай удаалаштыкта, көлөмдө жана темпте

билим берүүнүн окуу программасын өздөштүрүүгө шарттарды түзсө болот.

Модулдарга бөлүнгөн программага ылайык студенттердин окуу ишмердүүлүгүн уюштуруу модулдук окутуунун технологиясынын маңызы болуп эсептелет. Модулдук окутуунун алкагында окуу курстарынын мазмуну өз алдынча, бүткөрүлгөн модуль түрүнө келтирилип, булар ошол эле учурда маалыматтын банкы, өздөштүрүүнүн методикалык колдонмосу болуп дагы эсептелет. Модулдук окутуу мугалим менен студенттин ортосундагы субъект-субъект катышынын паритеттүүлүгүн шарттайт. Ошол себептен мугалим менен студенттин ортосундагы консультациянын тез-тез болуп турушу максаттуу деп эсептелет.

Модулдук окутуу текшерүүнүн рейтингдик системасы менен байланышкан, ошондуктан кай бир учурда муну окутуунун модулдук-рейтингдик системасы деп дагы аташат.

- окуу материалын анча чоң эмес, өзгөчөлөнгөн элементтерге бөлүү;
- окутуу процессинин катышуучуларынын ишмердүүлүгүнүн методдоруна таянуу;
- модулдун мазмунун эркин өзгөртүү мүмкүнчүлүгү;
- мазмундун жана аны өздөштүрүү жолдорунун студенттердин жеке керектөөлөрүнө шайкеш келтирүү;
- окутуунун максатын так түшүнүү;
- мугалим менен студенттин биргелешкен аракеттеринин приоритеттүүлүгү;
- методикалык консультациялардын көп кырдуулугу.

Модулдук окутуу төмөнкүдөй талаптарга жооп бериши зарыл:

1) Модулдун аталышы кыска жана так болушу керек.

2) Модулду өздөштүрүүнүн жыйынтыгында калыптандырылуучу компетенциялары жазылып чыгышы зарыл.

3) Компетенциялардын деңгээлдери белгиленип, алар негизделиши керек.

4) Компетенциялардын калыптанган деңгээлин алдын ала билүү үчүн “кирүү тесттери” даярдалышы керек.

5) Өздүк тажрыйбалардын актуалдашуусунун ыкмалары жазылып чыгышы керек.

6) Актуалдашкан тажрыйбаларды талдоонун жолдору алдын ала аныкталышы зарыл.

7) Компетенцияларды өнүктүрүүчү кайсы теориялык билимдер зарыл экендиги белгиленши керек.

8) Жаңы тажрыйбалардын бекемделишин камсыз кылуучу практикалык тапшырмалар даярдалышы зарыл.

9) Компетенциялардын калыптангандыгын текшерүүчү тесттер даярдалышы зарыл.

Кыргызстанда бул проблеманын үстүндө эмгектенген окумуштуулар: Ж.У. Байсалов, А.М. Кененбаев, Н. Ахметова ж.б. эсептелет.

Окутуунун компьютердик технологиясы. Бул технология көп информациялык, интеллектуалдык, коомдук-саясий, коммуникациялык ж.у.с. компетенцияларды калыптандырууну көздөйт. Коомдун талабынын компетенттүүлүк парадигмасына жараша өзөктүү компетенциялардын топтомун калыптандырууга көмөктөшүүчү каражат десек жаңылышпайбыз.

Жолчиева А.А. [4, 218-221-б.] белгилеп кеткендей, азыркы мезгилде билим берүү процессинде e-learning аттуу термин көп кездешип, сабактарда электрондук технологияларды пайдалануу менен окутуу жүргүзүлүп жатат.

Компьютерлер жана интернет билим берүү аймагына бекем орношуп, мугалимдердин жана окуучунун ишине эң керектүү жана маанилүү артыкчылыктарды, маалыматтарды табууга жана аларды билим берүү

жана билим алуу максатында пайдаланууга шарт түзүүдө.

Заманбап технологияларды колдонуу менен окуучулар дүйнөнүн ара кайсы өлкөлөрүндөгү курбу-курдаштары менен тармактык коомдорду түзүшүп, алар менен кенен баарлашууга мүмкүндүк алышат.

Айрым окумуштуулар айткандай, Г.К. Селевко ж.б. [6, 29-32-б] окутуунун компьютердик технологиясы – бул окутуу процессинин максаттуу багытталышын камсыз кылуу үчүн, педагогикалык шарттарды камсыздоочу каражаттардын, компьютердик техниканын негизинде өз алдынча окууну жана өзүн-өзү контролдоону, телекоммуникациялык байланыш каражаттарын, интерактивдүү программалык-методикалык камсыздоону, көрсөтмө боюнча педагогдун функциясынын кандайдыр бир бөлүгүн моделдөөнү, маалыматтарды берүүнү, студенттердин таанып-билүүсүн жана жеке инсанга багытталган ишмердүүлүгүн *башкаруу* боюнча методдордун, ыкмалардын, жолдордун топтому болуп саналат.

Окутуунун компьютердик технологиясы (ОКТ) жана окутуунун компьютердик каражаттары (ОКК) аркылуу окуу процессинин субъектисин калыптандырууда төмөндөгүдөй педагогикалык максаттарды көздөйт:

- студенттин инсандык сапатын өнүктүрүү;
- ой-жүгүртүүнү өстүрүү (мисалы, көрсөтмөлүү-аракеттүү, көрсөтмөлүү-образдуу, интуитивдүү, чыгармачыл ж.б.у.с.);
- эстетикалык татымды калыптандыруу;
- коммуникативдик жөндөмдүүлүгүн өстүрүү;
- туура чечим кабыл алуу же татаал ситуацияларда чечимдердин вариантын сунуш кылуу;
- маалыматтык маданиятты калыптандыруу;

– окутуу процессинин сапаттуулугун жана эффективдүүлүгүн жогорулатуу;

– окуучулардын таанып-билүү ишмердүүлүгүн активдештирүү;

– маалыматтарды иштетүүнүн заманбап каражаттарын колдонуунун негизинде предметтер аралык байланышты тереңдетүү;

– окуу процессинин субъектилеринин педагогикалык кызматташтык карым-катнашын кеңейтүү;

– коммуникациялык каражаттардын негизинде кызматташуу жана мамиле түзүү мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү;

Демек, окутуунун компьютердик технологиясы билим берүүнүн инновациялык технологиясынын негизи болуп, студенттин өз алдынча суроо-талаптарын ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн түзүп, жеке инсандын өнүгүшүн, жеткиликтүү деңгээлдеги билим алуусун жана квалификациясын үзгүлтүксүз жогорулатууну камсыз кылат. Ошону менен бирге, педагогика багытында окуган студенттердин болочок мугалим катары лингводидактикалык компетенттүүлүгүн калыптандырууда окутуунун компьютердик технологиясын иштеп чыгуу жана аны жайылтуу бүтүндөй билим берүү процессине бир кыйла маанилүү таасирин тийгизиши мүмкүн.

Ибирайым кызы А. [5, 123-128 б.] сабактагы компьютердик технология – бул компьютердик каражаттардын мүмкүнчүлүгүн сабактын белгилүү бир этабында колдонулушу, сабактагы мулбтимедиялык технология – бул компьютердик каражаттардын жардамы менен жана иштелип чыккан даяр программалардын коштоосу менен окуу процессин уюштурууну түшүнсөк, ал эми электрондук окутууда системалык мамиле талап кылынат. Мында сабактын максатынан, окутуунун формасынан баштап баалоо каражаттарын тандап алууга чейинки система түзүлөт. Муну менен катар колдо-

нулуп жаткан окуу куралдар комплекстүү электрондук түрдө иштелип чыгат. Электрондук окутуунун мааниси ушунда.

Кыргызстандын жогорку окуу жайларынын компьютердик технологиянын жардамы менен окуу курстарын өздөштүрүү маселеси азыркы учурдун актуалдуу маселелеринен болуп эсептелет. Бул боюнча республикалык масштабдагы илимий изилдөөлөр сейрек экендигин белгилей кетүү керек.

Окутуунун кредиттик технологиясы (ОКТ)

– дүйнөлүк маалыматтык маданиятты калыптандыруу менен бирге инсандар аралык мамилени өнүктүрүү;

– студенттердин өз алдынча ой жүгүртүүсүн өстүрүү менен бирге дүйнөлүк масштабдагы билим берүү системасын таанып билүүсүнө көмөктөшүү;

– туура чечим кабыл алуу же татаал ситуацияларда чечимдердитуура кабыл алууга көмөктөшүү;

– окутуу процессинин сапаттуулугун жана эффективдүүлүгүн жогорулатуу;

– студенттердин таанып-билүү ишмердүүлүгүн активдештирүү;

– маалыматтарды иштетүүнүн заманбап каражаттарын колдонуунун негизинде маданияттар аралык байланышты тереңдетүү;

– окуу процессинин субъектилеринин педагогикалык кызматташтык карым-катнашын кеңейтүү ж.б.

Демек, окутуунун кредиттик технологиясы эманбап билим берүүнүн негизги жана алдынкы технологиясынын бири болуп, студенттердин өз алдынча ой жүгүртүүсүн өстүрүү менен бирге дүйнөлүк масштабдагы билим берүү системасын таанып билүүсүн өнүктүрүп, жеткиликтүү деңгээлдеги билим алуусуна өбөлгө болот. Андан тышкары, студенттердин таанып-билүү ишмердүүлүгүн активдештирүү негизинде алардын

инсандар аралык жана маданияттар аралык байланышты тереңдетүүгө шарт түзөт.

Адабияттар:

1. Бекбоев И.Б. Азыркы сабакты даярдап өткөрүүнүн технологиясы [Текст] / И.Б. Бекбоев, А. Алимбеков. – Бишкек, «Бийиктик», 2011. – 192 б.
2. Вербицкий А.А. Школа компетентностного обучения как модель реализации компетентностного подхода в общем образовании [Текст] / А.А. Вербицкий, О.Б. Ермакова // Педагогика. – 2009. – № 2. – С. 12-18.
3. Гузеев В.В. Образовательная технология: от приема до философии [Текст] / В.В. Гузеев. – М.: Сентябрь, 1996. – 112 с.
4. Жолчиева А.А. Мектептерде англис тилин окутууда заманбап санариптик ресурстардын жардамы жана таасири. / А.А. Жолчиева // Кыргыз билим берүү академиясынын кабарлары. – Бишкек, 2020. – №1. – 218-221 бб.
5. Ибирайым кызы А. Информатиканы электрондук окутуудагы мугалимдин окуучулардагы компетентүүлүктөрдүн калыптаныш диагноздоо маданияты / А. Ибирайым кызы. // Кыргыз билим берүү академиясынын кабарлары. – Бишкек, 2020. – № 2. – С. 123-128.
6. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии [Текст]: учеб. пособие / Г.К. Селевко. – М.: Народ. образование, 1998. – 256 с.

Рецензент:
Калдыбаев С.К.,
педагогика илимдеринин доктору, профессор